

deželnih financ, stopili z vso silo v ospredje. Zlasti je posegla vmes cerkev in z izjavo škofov v gosposki zbornici l. 1890. zahtevala več nadzorstva, več vpliva na šolske oblasti. Oglasil se je tudi ustvaritelj zakona Leopold Hasner ter odločno, zlasti v gosposki zbornici zavračal vse napade in neopravičena očitavanja ljudski šoli, v čemer mu je sledil pozneje tudi naučen minister Gautsch, ki se je moral veliko, a tudi uspešno boriti z nasprotnimi predlogi ljudski šoli jako neprijaznega kneza Lichtensteina. Učitelstvo se je izkazalo Hasnerju hvaležnega s proslavo 20 letnice in 25 letnice novega drž. šol. zakona in ko je umrl l. 1891. v Išu, so mu postavili krasen spominek, hvaležnost pa so najbolj ovekovečile Hasnerjeve ustanove.

Dasi se je od l. 1869. uvedlo mnogo olajšav, a bistvo, smoter šolstva je ostal isti in zakona ne razbije nobeden, akoravno se v zadnjih desetih letih prav odlični avstrijski državljani zaganjajo vanj, zakaj tok časa je tak, da ga ne more ustaviti nihče.

Kdor količkaj opazuje velikanske kulturne pridobitve za 60 letnega vladanja presvetlega cesarja, zlasti pa pri naših severnih bratih, kdor le količkaj upošteva razcvet naše književnosti, živahno gibanje učiteljstva v vseh strokah, ta lahko trdi z zavestjo, da je na te premembe vplival samo drž. šol. zakon in da bi slovanski narodi na polju občne omike mogoče še stoletja ne bili dosegli takih uspehov, kakršne imamo pod vladno našega prebлага vladarja. Gotovo je to bogato darilo, ki ga je poklonil svojim podanikom, in gotovo je tudi, da se ga bodo s hvaležnostjo spominjali še pozni rodovi.

Pozabiti pa ne smemo, da je zasluga našega presvetlega vladarja tudi razvoj višjih šol, vseučilišč, učiteljskih, gimnazij, realk, trgovskih šol, rudarskih in vojaških akademij itd. Vendar pa lahko trdim, da ni v zadnjih šestdesetih letih znanja, ki bi bilo tako obsežno, kakor je ono na polju ljudskega šolstva. Pri tako kritičnih razmerah avstrijske zgodovine se je naravnost čuditi tako velikanskim uspehom, kakor črv so se vjedali v našo Avstrijo notranji prepri in kakor uničujoči viharji so padale na našo državo kroglice naših nasprotnikov.

Komu niso znani upori iz l. 1848., ko je morala cesarska rodovina bežati z Dunaja, komu ni znana ena najbolj v zgodovino segajočih vojn pri Novari? Koliko krvi je stala Avstrijo sijajna Lombardija in Benetija, bitka pri Kustoci pod poveljstvom najdubovitejšega avstrijskega admirala, zmaga pri Visu, poraz pri Kraljevem gradu, kjer pokriva zemlja toliko sinov naše mile slovenske domovine?

Ali niso bili to udarci, ki so do solz žalostili vladarja in z njim vred na tisoče rodovin, udarci, ki so provzročili toliko obupa in gorja?

Ali je kje na svetu država, kjer bi smrt s svojo koščeno roko tako neusmiljeno segala v vladarsko rodovino kakor pri nas v Avstriji? Ni bilo dovolj, da mu je umrl edini sin tako nagle smrti, poseglo je vmes morilčevo orožje in pretrgalo nit življenja cesarici Elizabeti.

A cesar stoji neomajano na svojem mestu in s ponosom zre v svoje, dasi bridko, z boleznimi dogodilji prepojeno, a vzorno življenje dela, življenje plodonosnega delovanja.

Njegovo srce je odprto za vse narode, ni ga še zapustil mladeniški pogum, z vso vztrajnostjo in pridnostjo izpolnjuje svoje dolžnosti in je kot vesten, delaven, natančen in točen vladar v najlepši zgled svojim podanikom.

Posebno spoštovanje pa zasluži, ker je med nami trpin sam največji trpin, saj mu ni bil noben udarec usode prizanesen.

Stopimo torej tudi mi danes v duhu tja v središče Avstrije, tja na Dunaj pred prestol presvetlega vladarja in podarimo mu venec hvaležnosti, vdanosti in zvestobe!

Položimo predenj tudi prošnjo z iskreno željo, da se ta biserni jubilej razlije po vsi Avstriji med vsemi narodi.

V tem jubileju se morajo združiti vse verige krivic, sužnosti in odvisnosti, pravica se ne sme več teptati v tla, strankarske strasti naj se ublažijo, Avstriji naj zasije novo življenje! Vsi stanovi naj vstanejo kakor omlajeni, tudi obupni glas ljudskega učiteljstva mora pred prestol Velikanstva, pereče vprašanje o gmotnem stanju naj prodre v bisernem jubileju do končne popolne rešitve! Mi se pa hočemo presvetlega vladarja okleniti z vso ljubeznijo in pod praporom novega državnega šolskega zakona storiti vse, žrtvovati vse, da postanejo naši otroci koristni udje človeške družbe, vrli sinovi svojega naroda! Nadučitelj Fr. Potokar.

Poziv

slovenskemu učiteljstvu na Štajerskem.

Učiteljska organizacija na Štajerskem je dosegla lep uspeh, štajerski deželni zbor se je vendarle udal ter sklenil, da se vštejeta v pokojnino dve provizorični leti pred izkušnjo sposobnosti; a še večje naloge čakajo organizacijo in da se to doseže, bo treba napetivse sile.

Tovariši, tovarišice, pripravljamo veliko akcijo v prilogi toli potrebni regulaciji učiteljskih plač in nujno rabimo za to sredstev. Vsak tovariš in vsaka tovarišica naj daruje začetkom decembra t. l. vsaj dve kroni za učiteljski sklad. Šolske voditelje prosimo, naj poberejo med učiteljstvom znesek in ga pošljejo blagajniku socialnega odseka „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ tovarišu Fran Voglarju, učitelju na slov. deški ljudski šoli v Celju. Vsak tudi najmanjši znesek se bo v „Učit. Tovarišu“ izkazal in upravnemu odboru „Zveze“ se bo dal natančen račun o uporabi.

Zgoraj omenjeni pridobljeni dve službeni leti sta pač vredni vsake vsaj eno krono in vsak učitelj in vsaka učiteljica naj da za učiteljski sklad že iz hvaležnosti za to pridobitev, tembolj pa ker bo učiteljski sklad vojni kapital za bodočnost. Me uboge učiteljske pare si moramo pač vse izvojevati, za nas se ne poteguje vlada in ministri kakor so se n. pr. za duhovnike in kakor se za častnike. Za vojne pa ni treba le dobre armade in vojskovodij, temveč tudi denarja in zopet denarja in denarja, je dejal Montecuccoli.

Socialni odsek si je stavil plemenite vzvišene smotre, a jih ne more doseči, ker nima sredstev. Med drugim si je stavil nalogo, da bo pošiljal na shode in ljudska zborovanja govornike, ki bi narodu kazali veliki pomen in neobhodno potrebo šol ter važnost učiteljskega stanu, ki bi zbujali v masah ljudstva ljubezen in spoštovanje do šole in učiteljstva in ki bi sploh delovali, da se ljudstvo povzdigne na višjo stopnjo izobrazbe. Nasprotniki skoraj na vsakem shodu blatijo učiteljstvo in hujkajo ljudstvo zoper šolo. Bližajo se deželnozborske volitve, ko bo pa šola in učiteljstvo tarča, v katero bodo najbolj streljali; treba je, da se začasa pripravimo k obrambi. Učiteljski sklad naj bo naš obrambni sklad, da bo mogoče obrambo organizovati.

Socialni odsek „Zveze“ se je namenil, da bi tudi k zborovanjem učiteljskih društev pošiljal govornike, ki bi zbujali in krepili v učiteljstvu stanovsko zavest, ki bi ga vneli za delo med ljudstvom itd., da bi si učiteljstvo priborilo tako boljše socialno stališče v človeški družbi, da bi postalo res faktor, ki bi ga morali vsi upoštevati povsod in torej tudi v — politiki.

Socialni odsek „Zveze“ ima prijavljenih že celo vrsto predavanj izbornih govornikov, a manjka nam sredstev, zakaj potne stroške moramo govornikom povrniti in tega bremena nečemo zvaliti na okrajna učiteljska društva. V to svrhu in za zgoraj omenjeno akcijo v prilogi regulaciji učiteljskih plač nujno rabimo razpoložljiv učiteljski sklad in obračamo se za prispevke do zavednih štajerskih tovarišev in tovarišic. Ker je potrebno, da se takoj začne z delom, a socialni odsek „Zveze“ nima v blagajnici ni beliča, nujno prosimo, da bi že v začetku decembra t. l. blagovolili vpslati za učiteljski sklad zgoraj omenjenemu blagajniku.

Tovariši, tovarišice, težavni, resni časi se nam bližajo, bodimo torej pripravljeni!

Anton Pesek, **Fran Koebek,**
predsednik soc. ods. „Zveze“ predsednik „Zveze“.

Pomen in uporaba šolarske knjižnice.

Predaval na obnem zboru Pedagoškega društva v Krškem Iv. Benedišič.

Pri pripravi za to razpravo sem si prebrskal razne naše listi in pedagoške knjige v nadi, da dobim kje kako tozadevno razpravo. — Dobil sem razmotrivanja o najrazličnejših predmetih, o šolarski knjižnici — nič. — Prelistal sem potem vse teme, ki so se obravnavale v zadnjih petih letih pri okr. učit. konferencah in v raznih učiteljskih društvih — zopet nič. — Premišljeval sem, je li sem kdaj

sploh slišal o kakem podobnem referatu. Razmotrivalo so se vse različne potrebne in nepotrebne stvari. (Domislil sem se, da smo imeli, če se ne motim 1893. leta, za obči referat okr. učit. konference nalogo, poiskati vse tiskovne napake v šol. knjigah, kar je bilo gotovo obče pedagoške vrednosti!) O šolarski knjižnici nikjer in nikdar — nič, dasiravno zahteva drž. šol. zakon odločno, da naj se pri okr. učit. konferencah razpravlja večkrat tudi o teh knjižnicah. — Segel sem po „Popotnikih“. Veliko lepih razprav, n. pr. „Je li pomožni glagol „biti“ predikat ali ne?“ Gotovo velike vrednosti za ljudsko šolo, kjer naj se vzame kolikor mogoče manj slovnic. Dobil sem dolge razprave, prepire in pravde, kakor: je li pri pouku treba porabljati pet formalnih stopenj ali zadostujejo tri ali naj se jih uvede 60? — Pač škoda papirja!

To in še več takega, toda o šolarskih knjižnicah, ki nanje polagajo drugi narodi največjo pozornost, nikjer nič! Pač dobil sem v petih letnikih „Popotnika“ razen Jos. Brinarjevega spisa, ki ga bom še pozneje omenil — en cel „pedagoški utrink“, obsezajoč menda 9 vrstic.

Toda k stvari!

Dosihdob se je smatralo splošno, da je naloga šolarske knjižnice zabavati, poučevati in vzgojati mlade čitatele. Zadoščalo je navadno že, če ni bilo v spisih kaj pohujšljivega. Ta pomen daje šolarski knjižnici tudi državni šolski zakon.

Kakor otroci vobče že v rani mladosti radi poslušajo razne pripovedke, tako tudi, ko prekoračijo prve težave v branju, radi vzamejo v roke knjigo in porabijo vsaj nekaj prostega časa s čitanjem. To odgovarja notranji potrebi mlade duše po delovanju razvijajočih se moči, namreč razuma in pameti. Paziti je pa treba, da se to veselje do branja ne pretvori v takozvano požiranje knjig, kar bi bilo škodljivo tako za dušo kakor za telo. Pri naglici, ki z njo hiti oko od vrste do vrste, nima mladi časa jasno in določno sprejeti novih predstav in jih spojiti v spominu z že znanimi. Tako branje tvori v duši otrokovi le meglene, nejasne predstave, provzroča v okrožju njegovih misli le nered in raztresenost, kar bi bilo za značaj bralčev jako škodljivo. Površnost v branju preide namreč polagoma na vse otrokovo delovanje, tako da presliši glas dolžnosti, kakor hitro se oglasi v njegovi notranjosti glas nagnenja k slabemu. Vse njegovo delovanje in nehanje postane površno, nič ni trdnega, nič stalnega v njem, kratko: vse svoje življenje ostane navadna „frfra“.

Požiranje knjig brani pa tudi otroku potrebno gibanje pod milim nebom. Ker se pri branju navadno drži vpognjeno in si večkrat odtrgne tudi potrebno spanje, mu izpodkopava to tudi telesno zdravje.

Vestno izbrana, dobro urejevana in pametno izbrana mladinska knjižnica ne zabranjuje te nevarnosti nerednega in čezmernega branja ter njega slabih posledic, temveč pospešuje naravnost pouk in vzgojo mladine. Tudi pisana ali tiskana beseda dobi pot v glavo in srce učencev. Pri današnji potrebi in obsegu koristnih znanosti in pri na vsak način poglobnih smotrih ljudskošolskega pouka pa zamore šolarska knjižnica nuditi koristno dopolnilo in razširjenje. Pri pouku dosežena vednost se pri dobri uporabi knjižnice ponavlja, utrjuje in sklepa v razne nove zveze. S tem se ostri razsodnost, razmišljanje se vzpodbuja in varuje pred nevarnimi izrodki, ki bi mogli zamoriti nedolžno bralčev srce.

Naravno je, da si otrok s pametnim branjem izpopolnjuje tudi mehanično branje in jezikovno zmožnost.

Ker šolarska knjižnica ne le obvaruje mladino pred marsikatero škodo, temveč vpliva koristno na delovanje in nehanje otrok v njihovem prostem času in tako bralce kratkočasi, poučuje in vzgojuje, je sveta dolžnost vsakega učitelja, da se z vso močjo oklene tega vzgojevalnega sredstva. Ozirati pa se mora pri tem ne le na zabavni, poučevalni in npravnstveni moment, ki je očrtan zgoraj, temveč mora upoštevati nove težnje mladinskih spisov. Oglasi se se v zadnjem času namreč reformatorki, ki zamujejo slehrni spis, ki ima končen smoter pouk in npravnost. Njihovo geslo je marveč, usposobiti mladino za u met n i š k o uživanje. Oni sicer ne zamujejo potrebe, da mladinska knjižnica pospešuj npravnost in vedo, toda oni hočejo, da se npravnost in veda kar s čitanjem tako mimogrede okoristita brez očitnega namena. Mi moramo upoštevati tudi ta

princip, ali vendar ne smemo zametovati po učnega in vzgojnega smotra knjižnic. Bilo bi se nam pa tudi težko držati modernih zahtev, ker smo v slovenščini jako ubogi na primerni mladinski literaturi. Le redke so knjižice, ki odgovarjajo bodisi le enemu izmed navedenih namenov. Spisov je sicer precej, toda ali vsebina šama na sebi ni primerna, ali je pa nakopičenega v eni knjižici toliko materiala, da je groza.

Pogleimo samo zadnje zvezke „Knjižnice za mladino“. Izdane so v tolikem obsegu, da se učenec kar ustraši, ko mu ponudim tak zvezek. Vzame ga sicer, toda prebere s tako nemarnostjo in nepazljivostjo, da navadno, o vsebini, ki je, mimogrede rečeno, tudi pre-raznovrstna, nič ne ohrani. Mogoče da je prebral res vestno in umno prvo povestico, druge je gotovo le prelistal. Jaz se mu ne čudim, saj pravijo, da, kar je preveč, še s kruhom ni dobro.

S tem sem prišel do vprašanja: Kaka naj bo mladinska literatura, da doseže svoj namen? O tem razpravljati ni naloga tega referata. Opozarjamo le, da naj vsak učitelj, ki se peča s šolarsko knjižnico, dobro prebere Jos. Brinarjev spis „O slovstvu za mladino“ v V. pedagoškem letopisu „Slov. Šolske Matice“ iz l. 1905.

Razen navedenih namenov pa je po mojem mnenju šolarska knjižnica v dosegu bolj-šega a stika šole z domom velikega pomena. V zadnjem času se močno priporočajo razne okolnosti, ki naj pospešujejo ta stisk. Večinoma pa se je pozabil glavni temelj, to je šolarska knjižnica, na katere podlagi se naj zblizueta šola in dom, posebno pri nas na kmetih, kjer nima izdajanje šolskih naznanil takorekoč nikakega pomena, ker se od strani staršev ne polaga nanje nikake važnosti. Kdor v zblizuetaju šole z domom pozabi na pametno uporabo šolarske knjižnice, se mi zdi podoben onemu možu, ki je podrl pritličje hiše, da bi s tem materialom sezidal prvo nadstropje, ki je tedaj hotel zidati v zrak. Kako naj deluje šolarska knjižnica v tem smislu, da namreč zblizu šolo in dom, bo razvidno iz drugega dela tega referata, namreč:

Kako naj se uporablja šolarska knjižnica?

Da bo šolarska knjižnica res delovala na učence v navedenem smislu, naj bi bila urejena po sledečih pravilih:

1. Vsaka knjižnica za mladino naj se razvrsti na tri dele. Prva skupina naj obsega knjige za otroke do 12. leta; druga za take od 12. do 14. leta, tretja skupina pa knjige za šoli odraslo mladino. Vsaka teh treh skupin mora biti glede na razvrstitev popolna, t. j. imeti mora knjige poučne vsebine in take, ki podpirajo posebno vzgojo srca.

2. Učitelj naj pozna vsebino vsake knjižice, ki se nahaja v knjižnici, da bo mogel svojo nalogo pri izposojevanju izvrševati res vestno in ravnati kot pravi pedagog. Poznati mora natanko duševno stališče in individualnost čitajočih učencev. Vsakega učenca je treba poprej dobro spoznati, preden mu izroči kako knjigo.

3. Izposojene knjige morajo soglašati z duševnim razvojem učencev. Zato je priporočati, da vsak razredni učitelj svojim otrokom sam izposojuje knjige, ker le oni, ki ima mladino dlje časa pred seboj, more presoditi, na kakšnem duševnem stališču se nahaja posameznik. Tudi bo le razredni učitelj mogel upoštevati točko 4.

4. Čitanje in pouk sta nerazdružna. Čtivo bi moralo soglašati vedno s poukom. Kar namreč dostikrat ni dosegla beseda učiteljeva, doseže morebiti primerno odbrana knjiga. Vendar pa pri vsem tem ne smemo biti preveč trsnosršni. Podajati moramo tvarino, ki ne zanima samo otrok, ampak je tudi za odraslo preprosto ljudstvo koristna in izpodbudna. Držimo se pri tem dr. Ilesiča, ki pravi v oceni XII. zvezku Kosijeve „Zabavne knjižnice“: „Sploh je pa neoporečna činjenica, da otrok ne zanimajo samo priče iz otroškega življenja, da čitajo morebiti še rajši o dejanju in nehanju odraslih, svojih idealov; deca niso samo realisti, vedno so tudi idealisti, ki se že rano ozirajo po smotrih poznejših let, po svojih idealih, ki naj jim pomagajo v nebo.“

5. Mora se kontrolirati, je li so učenci res čitali in s kako koristjo. — Doslej smo to izvrševali, da smo od slučajja do slučajja vprašali otroka, kaj je bral, oziroma kaka je vsebina knjige. V celoti nismo imeli nikakega pregleda, koliko in kaj je že kak učenec bral.

Dalje v prilogi.

Temu je krivo to, ker so naši zapisniki izposojenih knjig šolske knjižnice zastareli, pomanjkljivi in ne odgovarjajo nikakor namenu šolskih knjižnic. Dobri so kvečjemu zato, da se ve poiskati, kdo ni knjige vrnil.

Z zanimanjem sem torej premočeval A. Peskov članek: „Tudi osebna pola“ v 8. „Potpnikov“ številu 1. l., v 9. številu pa Fr. Finkov

spis: „Še enkrat osebna pola.“ — Oba se pe-
čata s preosnovno zapisniki izposojenih knjig iz
šolske knjižnice, in sicer naj bi tak zapisnik
služil obema kot izkaz, po katerem naj bi se
olajšalo spoznavanje duševnega obzorja čitateljev.
Oba predlagata za vsakega učenca posebno polo,
in sicer s sledečo razporedbo:

Po Pesku:

Tek. št.	Ime izposojene knjige	Bibl. št.	Kdaj izpos.	Kdaj vrnil	V kak. stanu	Ime- stilo	Klasifi- kacija	Opomba
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Po Finku:

Naslov izposojene knjige	Pisatelj	Kdaj izposodil	Kdaj vrnil	Opomba
1	2	3	4	5

Obe tabeli sta dobri, toda meni ugaja bolj Peskov nasvet. Pri obeh naj bi pola veljala za ves čas šol. obiska, tako da z učenecem avanzira tudi pola v višji razred, oziroma oddelek in vsak učitelj, ki bi dobil otroka v svoj razred, bi lahko na prvi pogled razvidel, kaj in s kakim uspehom je učenec že bral, v čimer bi se kaj olahkotilo otrokove individualnosti. Ob izstopu iz šole pa bi učitelj imel popolno jasen pregled učenčevega duševnega ob-

zorja, kar bi mu dobro došlo pri delovanju v knjižnici za odraslo mladino. Namen in pomen teh pol mi jako ugaja. Vendar bi jaz zase pri Peskovi razporedbi izpustil rubriko 5., 7. in 8., namreč rubriko „v kakem stanu?“ „namestilo“ in „klasifikacija“, ker prvi dve nimata pač nikakega pomena, za klasifikacijo pa bi porabil „opombo“, kakor priporoča Fink. Tako bi dobil polo s sledečo razporedbo:

Zapisnik izposojenih knjig iz šolske knjižnice

za:
v letih

Tek. št.	Ime izposojene knjige	Knjižnična št.	Kdaj izp.	Kdaj vrnil	Opomba
1	2	3	4	5	6

Rabil bi to polo po navodilu Peskovem, le „opombo“ — kakor sem že rekel — v smislu Finkovem za klasifikacijo. Klasificira se namreč odgovor bralcev glede vsebine. Pri Finku bi bila stvar enostavnejša, a ne ugaja mi, da bi polo otroci sami pisali in s seboj domov nosili. To bi namreč napravilo dosti neprijetnosti in sitnosti, posebno pri začetnikih, ki so komaj premagali težkočo mehaničnega branja in so kolikortoliko tudi še premalo zmožni samostalnega napisovanja. Tudi bi ta ali oni polo izgubil, ta zopet zamazal, da ne bi bila več za rabo, drugemu bi jo domači manjši otroci raztrgali itd.

Dobra bi bila rubrika „pisatelj“ — ako bi pisali otroci sami in pa, kar je glavno, če bi imeli v izposojeni knjižnici sestavek ali stavke le enega pisatelja. — Kaj pa naj otrok zapiše v to rubriko, ako dobi v roke knjigo, ki jo je pač uredil eden, ki pa obsega povesti, pesmece itd. 5 do 10 pisateljev? Ako bi hotel pisati vse bi moral napisati tudi vse naslove posamičnih sestavkov. In to bi bilo menda vendar malo preveč. Jaz za svojo osebo bi opustil rubriko „pisatelj“. Da bi pa dosegel namen, ki ga polaga Fink na to rubriko, bi opozoril otroke večkrat, da naj dobro pazijo tudi na to, kdo je kak sestavek spisal. O tem bi jih tudi večkrat vprašal, ko klasificiram branje. Manj dela in več koristi, ker bi slišali pogovor in pojasnila tudi drugi učenci, ki bi se mimogrede poučili o pisatelju in se tako začeli zanimati za njegove spise. Boljša torej Peskova, toda skrajšana metoda. Jaz za našo šolo si bom dal sam natisniti take pole.

6. Pri izposojevanju knjig naj se ozira na krajevne razmere, namreč glede časa. V mestih in večjih trgih, kjer se otroci ne rabijo toliko pri domačih poslih, se naj bi izposojevalo pač vse leto. Pri nas na kmetih to ni mogoče, ker otroci poleti nimajo časa brati in jim tudi starši, ki so sicer vneti za branje, branijo zaradi pomanjkanja delavskih moči. Saj vemo vsi iz izkušnje, da celo s šolskimi predmeti le počasi in z največjo težavo rinemo v tem času dalje. Knjižnica naj deluje torej le v zimskem času. Takrat otroci nimajo posebnega posla; zvečer ob nedeljah in praznikih je torej dovolj časa za branje. V tem času se pritegnejo tudi starši in drugi odrasli, da poslušajo. S tem se pri odraslih zbudi zanimanje za čtivo, posebno v Slovincih, kjer je ljudstvo sploh željno čit-

tanja, da je le čas. To vem iz lastne izkušnje. Pozimi nimam miru. Vsak, še tako slab učenec hoče imeti kako knjižico. Ako ga opozorim, da še ne zna dosti dobro brati, pravi, do bo starejši brat ali sestra itd. bral. Pove mi, da so oče ali mati slišali, da posojujem knjižnice, v katerih je tako lepo branje in da tudi oni prosijo kaj takega. Pripetilo se mi je, da mi mati knjižnice, ki jo je deček prinesel domov, sploh ni hotela več vrniti, češ, da plača, kolikor stane, a nazaj je ne da, ker je tako lepo branje v nji. Jaz sem ji knjižico pustil in letos naročil drugo. (Zapomniti pa si je treba, da se oče pri nas v nedeljah ali praznikih ne briga za čtivo. Takrat mu je prav zidnica, kjer prebije navadno celo popoldne do trde noči in odkoder pride tudi tako trd, da mu je malo mar branje. Ko pa se začne pomladansko delo, je konec branju. Sredi marca začne ponehavati zanimanje. Vedno manj je onih, ki žele še knjig. Na vprašanje, zakaj neče več brati, je navadno odgovor: Ne smem; so oče rekli, da zdaj ni več časa itd. Kdor pozna naše kmetijske razmere in njih težave, se temu ne bo čudil. Vsaka stvar ob svojem času, torej tudi delovanje šolske knjižnice.

7. Knjige naj se prično otrokom izposojevati, kakor hitro prekoračijo prve težave mehaničnega branja. Z branjem njihovemu umu primernih knjižic dobe veselje do branja sploh in s tem veselje k drugemu učenju. Tako postopanje pa je obenem tudi vzpodbuda za one, bodisi lenejše ali manj talentirane učence, ki so z branjem zaostali. Ko namreč ti vidijo, da imajo njih boljši součenci zaradi dobrega napredka nekako prednost, nekaj priboljšek in ko slišijo pripovedovati, kaj je ta ali oni lepega bral, kako so bili doma zadovoljni, ker je prinesel tako lepo čtivo, sami pa dobijo še kako pod nos, češ, ti si pa tak, da nič ne znaš, ker se nočeš potruditi itd., se poprime marsikateri teh zaostancev nekaka gorečnost in trdni namen, da hočejo tudi oni priti do tega priboljška s pridnim učenjem. In navadno se jim posreči.

Odrasli mladini namenjeni oddelek ima to prednost, da nadaljevalni pouk in samostalno vzgojo šoli odraslo mladino podpira, pa tudi da veže šolo z domom. Tako lahko šola razširja svoj dober vpliv pri mladini v najnevarnejši dobi 14. do 20. leta. To je pa na vsak način velike važnosti za našo narodno vzgojo. Blažila

bi se na tak način srca in marsikatera grda navada med ljudstvom bi se lahko odstranila. Pijančevanje in druge sirovosti bi sčasom ponehale in občna vzgoja napredovala. Z razširjajočo se omiko bodo izginili korak za korakom razni neumni predsodki v usodo, babje-verstvo in druge take cvetice zanemarjene vzgoje bodo usahnile. Dobre knjige bodo zadržale mladino od slabih tovarišij, ki so že marsikomu bile pogubonosne. Tak oddelek šolske knjižnice bi bila stalna vez med šolo in domom, obenem pa podlaga poznejšim toliko priporočljivim bralnim društvom in ljudskim knjižnicam.

O p. uredn.: „Učiteljska tiskarna“ je na predlog „Pedagoškega društva“ že založila take osebne pole in jih ima na razpolago.

Socialne razmere učiteljskega stva.

Poroča A. Pesek.

IV.

Kakor sem že zadnjič kratko naznanil, je štajerski deželni zbor sklenil, da se vštejeta ljudskošolskemu učiteljstvu dve provizorični leti pred izkušnjo sposobnosti. Izpremenila se je točka 5. postavbe z dne 23. decembra 1901. in se glasi sedaj tako-le:

§ 5.

Berechnung der Dienstzeit.

Als für die Anwendung der Bestimmungen dieser Pensionsvorschrift maßgebende Dienstzeit ist bei bleibend angestellten Lehrpersonen die vor der Ablegung der Lehrbefähigungsprüfung an einer öffentlichen Volks- oder Bürgerschule verbrachte Dienstzeit, und zwar im Ausmaße von zwei Jahren, sowie die nach Erlangung der Lehrbefähigung an einer öffentlichen Volks- oder Bürgerschule verbrachte Dienstzeit anzurechnen.

Eine Unterbrechung hebt die Anrechnung der bereits vollstreckten Dienstzeit dann nicht auf, wenn diese erwiesenermaßen ohne Schuld oder Zutun der betreffenden Lehrpersonen erfolgt ist.

Die provisorische Anstellung einer bereits definitiv gewordenen Lehrperson hebt die erworbenen Pensionsansprüche nicht auf, sofern dieselbe nicht ihre definitive Anstellung durch eine Disziplinarstrafe verloren hat.

Die Dienstzeit vor dem 1. Jänner 1871 ist nur zur drei Vierteln einzurechnen.*)

Kar se je priborilo, je na prvi pogled sicer malo, doseglo se je le to, da odslej ne bo treba služiti 42, temveč le 40 let. Za podelitev petletnice nima ta nova zakonska določba nikakega vpliva, temveč se računajo petletnice prej koslej s 1. dnem meseca po izkušnji sposobnosti. Vendar pa je ta nova pridobitev vendarle velike koristi za vse učiteljstvo, posebno pa za starejše, ker sedaj lahko gredo dve leti prej v pokoj, kakor so nameravali. In s tem, da se ti umaknejo s svojih mest, napravijo prostora mlajšim močem. Tako bo marsikateremu omogočeno, da postane kmalu nadučitelj in še celo v ugodnih krajih. Pa tudi drugače je ta pridobitev važna. Če more ta ali oni, recimo zaradi bolezni predčasno v pokoj, odmarita dve službeni leti v eč pri določitvi pokojnine vendar precej.

S to določbo je odpravljena velika krivica, ki se je godila in ki se še godi drugod učiteljstvu. Če se vštejejo uradnikom leta prakticiranja, profesorjem leta supriranja in certifikatom ter orožnikom celo njih vojaška leta, je gotovo velika krivica učiteljstvu, da se mu ne vštejejo provizorična leta pred izkušnjo sposobnosti — in že celo, ko imajo ti le 35 letno službeno dobo, a učiteljstvo še 40 letno vkljub zgoraj omenjeni pridobitvi. Drugod pa ima učiteljstvo seveda še vedno 42 letno službeno dobo; če to ni socialna krivica, ko se že celo šolskim slugam določa le 35 letno službovanje, potem ne vem, kaj je socialna krivica, t. j. krivica, ki jo čela človeška družba enemu svojemu sloju.

Zanimivo je, da je kombinirani finančni in učni odsek v svojem poročilu, v katerem priporoča štaj. deželnemu zboru zgoraj omen-

jeno zakonsko predlogo, navedel: „Mit dieser Einrechnung wird einem alten, vom Billigkeitsstandpunkte gewiss gerechtfertigten Wunsche der Lehrerschaft Rechnung getragen.“ Gospodje so torej vendarle enkrat uvideli, da naše — učiteljske — težnje niso pretirane, temveč upravičene.

Treba je javnost in potem te gospode v deželnih zborih prepričati, da tudi naše težnje glede regulacije plače niso pretirane — „maßlos übertrieben“ kakor se blagovolijo izražati „prijatelji“ šole — temveč da so res upravičene, da so tudi „vom Billigkeitsstandpunkte gewiß gerechtfertigt.“

Odklonil pa je predlog, da bi se naj deželni odbor obrnil na c. kr. vlado, da naj država prispeva za regulacijo učiteljskih plač, ker (navedem doslovno): „nachdem die derzeit vom Staate in Aussicht genommene Leistung zum Zwecke der Sanierung der Landesfinanzen leider noch bei weiten nicht ausreichen wird, an eine durchgreifende Regelung der materiellen Lage der Lehrerschaft an den öffentlichen Volks- oder Bürgerschulen zu schreiten.“

Torej gospodje nočejo niti prositi državo za pomoč, da bi se regulirale učiteljske plače. In ko sem o tem čudnem stališču poslancev, ki ga zavzemajo v tej zadevi, govoril z nekim slovenskim deželnim poslancem, mi je dejal, da je klic, da naj država prispeva k stroškom za šolstvo, le prazna fraza. In sedaj si naj učiteljstvo napravi sodbo, kakega mnenja so „tam gori“ v deželnem zboru glede regulacije učiteljskih plač.

Kaj sem dejal v Gorici v svojem referatu: „Regulacija učiteljskih plač.“? To le: „Četudi država da deželam podporo za saniranje financ, naše bodo dežele toliko drugih lukenj, ki jih zamaše z državno podporo, da ne ostane za regulacijo učiteljskih plač ni beliča.“ To preokovanje se bo obistnilo, kakor kaže zgoraj navedeno mnenje deželnih poslancev.

Ali naj torej obupamo? Ne! Treba je javnost prepričati o upravičenosti naših teženj, treba je narod pridobiti za naše želje in drugačnega mnenja postanejo tudi — poslanci.

Omenim še neč, kak boj se je bil, da je štaj. deželni zbor sklenil, da se vštejeta dve provizorični leti pred izkušnjo sposobnosti. Učiteljska organizacija je imela mnogo truda, da je pridobila poslance vsaj za to in ko se je bilo bati, da se še v zadnjem trenutku vse izjalovi, sta „Verband“ nemške in vodstvo „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ slovenske poslance tik pred glasovanjem celo brzo- a v n o pozvala in še prosili, naj dosežejo, kar se doseči da.

Tovariši, tovarišice, v organizaciji je naša moč, brez nje smo ničle; kar smo dosegli, je izvojevala organizacija in treba bo še boja, da si priborimo tisto socialno stališče v človeški družbi, ki nam gre po važnosti in svetosti učiteljskega stanu, ki jo imata za prosveto človeštva. Kdor ni z zelena veja naše organizacije, tisti je coka naših teženj, je parasit našega stanu, ker hoče udobno uživati, kar drugi s trudom priborijo.

Iz Istre.

Po tolikem času vendar naznanjamo veselo vest: istrsko učiteljstvo je dobilo plače ta mesec, nakazane mu po novem dež. šolskem zakonu z dne 5. junija t. l. S tem ni učiteljstvo plačano, kot bi mogoče kdo rekel, a vendar moramo priznati, da dostojneje nego popred. Dovoljeno naj nam bo podati kratek posnetek o tem. Učitelji imajo po tem zakonu sledeče plače:

1. Oni, ki imajo samo izpričevalo zrelosti, letnih 960 K.
2. Hitro po sposobnostni izkušnji kot podučitelji 1200 K.
3. Učitelji III. kategorije 1440 K.
4. „ II. „ 1680 „
5. „ I. „ 1920 „

Opravičina je določena:

- a) Za enorazrednice in dvorazrednice 180 K.
- b) Za trirazrednice in štirirazrednice 300 K.
- c) Za petrazrednice in šestrazrednice 420 K in za vsako nadaljno učiteljsko osebo 60 do največ letnih 600 K.

*) Cenjeni čitatelji mi naj oprostite, da nisem predstavil tega na slovenski, ker nimam časa, da bi predstavil take reči. Pa tudi vzbodite bum zakonske določbe prijavljaj v izvršnem besedilu, kakor je to „Učit. Tovariš“ že večkrat storil.